

Οροδοσία χωρίς γλωσσική «ασυδοσία»!

Αγαπητοί, φίλες και φίλοι, σας καλησπερίζω και σας ευχαριστώ για την παρουσία σας στην αποψινή εκδήλωση. Έχει γίνει πλέον κανόνας η πίτα της ΕΛΕΤΟ να συνδέεται και με ένα ορολογικό θέμα που εκφράζεται με ένα **σύνθημα**. Το φετινό σύνθημα είναι: «**Οροδοσία χωρίς γλωσσική ασυδοσία!**».

Ανάλογα με το πλήθος των αντικειμένων που αντιπροσωπεύουν οι έννοιες διακρίνονται σε **ατομικές** και **γενικές**, χωρίς να διαφέρουν, όμως, καθόλου στη φύση τους. Ένα αντικείμενο; **ατομική έννοια** (π.χ. «η ταχύτητα του φωτός στο κενό», «το Ξενοδοχείο Αμαλία της Αθήνας»). Περισσότερα από ένα αντικείμενα; **γενική έννοια** (π.χ. «ταχύτητα», «ξενοδοχείο»). Τις ατομικές έννοιες τις *παριστάνουμε* (το ειδικό ρήμα είναι *κατασημαίνουμε*) με **ονόματα**, ενώ τις γενικές με **όρους**. Επειδή, όμως, δεν υπάρχει καμιά διαφορά στη φύση των ατομικών και γενικών εννοιών, πολλές φορές χρησιμοποιούμε τον έναν από τους δύο όρους και αναφερόμαστε σε όλες τις έννοιες. Σήμερα, λοιπόν, με τους όρους **οροδοσία** και **ονοματοδοσία** εννοούμε ό,τι και με τον παλιότερο όρο **ονοματοθεσία**, δηλαδή την πρόσδοση ονόματος ή όρου σε μια έννοια (όποια κι αν είναι αυτή η έννοια). Και όποιος κάνει αυτήν την εργασία λεγόταν και λέγεται με έναν μόνο όρο: **ονοματοθέτης**. Ποιοι όμως είναι σήμερα οι ονοματοθέτες; Ποιοι οροδοτούν / ονοματοδοτούν / ονοματοθετούν; Σε ποιους δηλαδή απευθύνουμε το σύνθημα;

Οι **ονοματοθέτες** δεν είναι περίεργα ούτε σπάνια όντα: κυκλοφορούν ανάμεσά μας. Είναι το ερευνητικό και διδακτικό προσωπικό των επιστημονικών και ερευνητικών φορέων (πανεπιστημίων κ.ά.), που αντιμετωπίζουν καθημερινά τις καινούργιες έννοιες του τομέα τους και πρέπει να τις αποδώσουν με ελληνικούς όρους είτε γραπτά στις εργασίες τους, στα διδακτικά συγγράμματα και σημειώσεις τους, είτε προφορικά στις παραδόσεις τους. Είναι οι ειδικοί κάθε θεματικού πεδίου (θεωρητικού ή πρακτικού) στην καθημερινή προφορική ή γραπτή επικοινωνία τους. Είναι οι συγγραφείς ελληνικών κειμένων, γενικά, και ιδιαίτερα τεχνικών κειμένων και βοηθημάτων, οι οποίοι για να μεταδώσουν την αντίστοιχη γνώση ή πληροφορία, έχουν απόλυτη ανάγκη των όρων και ονομάτων των εννοιών με τις οποίες ασχολούνται. Είναι οι υποψήφιοι διδάκτορες όταν συντάσσουν την διδακτορική διατριβή τους και οι επιπτυχίω φοιτητές όταν συντάσσουν την διπλωματική εργασία τους. Είναι οι δημοσιογράφοι που μεταφέρουν στα ελληνικά τις τελευταίες ειδήσεις οι οποίες συχνότατα περιλαμβάνουν καινοφανείς έννοιες που χρειάζονται ελληνικό όνομα. Είναι, τέλος, οι μεταφραστές, οι μεγαλύτεροι «καταναλωτές όρων». Είναι αδύνατη η διεργασία της μετάφρασης χωρίς την κατάλληλη ορολογία. Η μετάφραση δεν είναι «παιχνίδι λέξεων»: δεν είναι **μεταφορά λέξεων** μεταξύ δύο γλωσσών: είναι **μεταφορά εννοιών και νοημάτων** με τη χρήση των **ισοδύναμων όρων** μεταξύ του πρωτοτύπου και του μεταφράσματος. **Όλοι αυτοί που αναφέρθηκαν παραπάνω – κάποια στιγμή – γίνονται ονοματοθέτες**. Είτε συναντούν μια έννοια για την οποία δεν βρίσκουν ελληνικό όρο σε καμιά από τις διαθέσιμες πηγές και καταλήγουν να αυτοσχεδιάσουν, είτε συναντούν μια έννοια για την οποία βρίσκουν δύο ή περισσότερες αποδόσεις και «ψάχνονται» ποια από αυτές να επιλέξουν.

Ιδανικά, το έργο της *οροδοσίας / ονοματοδοσίας* ανήκει «δικαιωματικά» στους ειδικούς του θεματικού πεδίου. Είναι «δικαίωμα» του *δημιουργού* ή *επινοητή* μιας έννοιας να της δώσει και *όνομα* και έτσι έχουμε την *πρωτογενή οροδοσία/ονοματοδοσία*. Ο δημιουργός της νέας έννοιας όμως απευθύνεται **πρώτιστα** στην κοινότητα του θεματικού πεδίου: στους **ειδικούς του θεματικού πεδίου** και όχι μόνο σ' αυτούς που μιλούν τη γλώσσα στην οποία ονοματοδοτήθηκε πρωτογενώς η έννοια, αλλά και **σε όλους τους άλλους των**

άλλων γλωσσών· σ' αυτούς τους τελευταίους εύλογα μεταφέρεται το «δικαίωμα» της *δευτερογενούς οροδοσίας/ονοματοδοσίας* στην κάθε συγκεκριμένη γλώσσα. Αυτοί οι τελευταίοι είναι εκείνοι που θα κατανοήσουν πλήρως την νέα έννοια· και επειδή κανένας από αυτούς δεν είναι ο *δημιουργός* της νέας έννοιας, αλλά όλοι είναι εξίσου *αποδέκτες* της, επιβάλλεται η *δευτερογενής οροδοσία* να είναι *συλλογική* και *συναινετική*. Αυτήν ακριβώς την ιδέα υπηρετεί και η ΕΛΕΤΟ με τα συλλογικά μέλη της και τις ομάδες εργασίας της. **Και τι γίνεται με όλους τους άλλους που ανέφερα πιο πάνω;** Α, γι' αυτό τόνισα το επίρρημα «ιδανικά». Όλοι οι «άλλοι» θα έπρεπε να βρίσκουν έτοιμο το όνομα της νέας έννοιας, σε κατάλληλη *πηγή αναφοράς*. Δυστυχώς, όμως, *άλλο* τι είναι ιδανικό και *άλλο* τι γίνεται στην πράξη...

Η πράξη απαιτεί λύσεις και μάλιστα σε περιορισμένα χρονικά όρια και αυτοί που προανέφερα καταφεύγουν πολλές φορές στην προσωπική τους οροδοσία, έστω και αν πολλοί δεν συνειδητοποιούν ότι ο λόγος τους μπορεί να αποτελέσει υπόδειγμα που θα μιμηθούν άλλοι και ότι ένας ακατάλληλος **όρος της στιγμής** που χρησιμοποιήσαν μπορεί να διαδοθεί (σήμερα μάλιστα ταχύτατα) και σε πολλούς άλλους· και καλά αν είναι επιτυχημένος όρος· **είναι όμως;** Η καθημερινή πράξη, η καθημερινή επαφή με τα ΜΜΕ και κυρίως η καθημερινή ηλεκτρονική περιήγηση στο Διαδίκτυο επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει ένα ορολογικό «αλαλούμ». Πολλοί ειδικοί αδιαφορούν και πολλοί μη ειδικοί αυτοσχεδιάζουν. Τρομάζεις πολλές φορές να διακρίνεις το σωστό από το λάθος· κλασικοί όροι παραποιούνται γιατί ένας συντάκτης αντί να παραδεχτεί την άγνοιά του σε έναν ειδικό τομέα και να ψάξει, να ρωτήσει έναν ειδικό του τομέα, να συμβουλευτεί μια έγκυρη πηγή για κάποιον όρο, αυτοσχεδιάζει επειδή, λέει «ξέρει καλά αγγλικά». Και εμφανίζονται νέοι όροι – χωρίς να χρειάζονται – για παλιές έννοιες. Όσο για τις νέες έννοιες, εκεί, συνήθως, εμφανίζεται μια πλειάδα «προσωπικών» αποδόσεων για έννοιες αυστηρά τεχνικές, εκεί όπου το όνομα της κάθε έννοιας έπρεπε να είναι ένα. Και έτσι, το πλήθος τους αντί να λιγοστεύει αυξάνεται...

Σε μια τέτοια κατάσταση, η ΕΛΕΤΟ και τα συλλογικά μέλη της προσπαθούν να «βάλουν κανόνες», χρήσιμους για όλες τις κατηγορίες ονοματοθετών. Με την συμβολή της ΕΛΕΤΟ, η επιτροπή ΕΛΟΤ/ΤΕ21 που λειτουργεί με ευθύνη του ΤΕΕ έχει εκπονήσει τα πρότυπα ΕΛΟΤ 561-1, ΕΛΟΤ 561-2 και ΕΛΟΤ 402, που έχουν εκδοθεί από τον ΕΛΟΤ και τα οποία καθορίζουν τις *βασικές έννοιες*, τις *αρχές* και τους *κανόνες* της Ορολογίας και ειδικότερα της διεργασίας της *οροδοσίας*. Από τα πρότυπα αυτά, η ΕΛΕΤΟ έχει αναρτήσει στον ιστότοπό της αφενός το γλωσσάριο των **Γενικών και Ειδικών Όρων της Ορολογίας** (http://www.eleto.gr/download/Bodies/TE21-TerminologyTerms_GR.pdf), στο οποίο καθορίζονται και προβάλλονται οι όροι της ειδικής γλώσσας της Ορολογίας και αφετέρου δύο σημαντικότερα κείμενα κανόνων: τις **Αρχές σχηματισμού όρων** (http://www.eleto.gr/download/Orogramma/Or102_V05.pdf) και τους **Μηχανισμούς σχηματισμού ελληνικών όρων** (http://www.eleto.gr/download/Orogramma/Or103_V04.pdf). Τα δύο τελευταία κείμενα έχουν αναρτηθεί και στο Φόρο Μεταφραστών **Translatum.gr** (<http://www.translatum.gr/forum/index.php>) με το οποίο η ΕΛΕΤΟ έχει στενή συνεργασία και το οποίο έχει ευρεία απήχηση στην κοινότητα των μεταφραστών. Ο αγώνας είναι τώρα να διαδοθούν οι κανόνες αυτοί και να αποτελέσουν κοινά εργαλεία των «απανταχού» ονοματοθετών. Με βάση αυτά τα εργαλεία **θα περιοριστεί η γλωσσική ασυδοσία** σε κάθε είδος οροδοσίας, είτε *πρωτογενούς* είτε *δευτερογενούς*, είτε *συλλογικής* και *μεθοδικής* είτε *μεμονωμένης* και *περιστασιακής*.

Κλείνω, απευθυνόμενος σε **κάθε έναν πιθανό ονοματοθέτη**: Όταν βρεθείς στην ανάγκη να **οροδοτήσεις**, μην «πετάξεις» *εική και ως έτυχε* μια λέξη ή μια φράση και την κάνεις **όρο** χωρίς να την βασανίσεις. Εξέτασέ την ως προς τις διαγλωσσικές **αρχές**· εξέτασέ την και βάσει των **μηχανισμών** της ελληνικής. Είναι εκεί μπροστά σου όποτε τους χρειαστείς. Αγαπάς την ελληνική γλώσσα; Απόδειξέ το!

Αγαπητοί, φίλες και φίλοι, **Καλή Χρονιά!**

Κ. Βαλεοντής